

ПРИМЉЕНО: 15. 09. 2014

Орг. јед. Број Прилог Владности

08 2941

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ ПРАВНОГ ФАКУЛТЕТА УНИВЕРЗИТЕТА У КРАГУЈЕВЦУ

**Предмет: Извештај о оцени урађене докторске дисертације кандидата
мр Вељка Влашковића**

Одлуком Наставно-научног већа Правног факултета Универзитета у Крагујевцу бр. 2395/13 од 16. јула 2013. године формирана је Комисија за оцену и одбрану докторске дисертације кандидата **мр Вељка Влашковића** под називом "Начело најбољег интереса детета у породичном праву" у саставу: др Зоран Поњавић (ментор), редовни професор Правног факултета Универзитета у Крагујевцу, др Марина Јањић - Комар, редовни професор Правног факултета Универзитета у Београду и др Гордана Ковачек - Станић, редовни професор Правног факултета Универзитета у Новом Саду.

На основу увида и анализе урађене докторске дисертације, Комисија подноси Наставно-научном већу Правног факултета Универзитета у Крагујевцу следећи

ИЗВЕШТАЈ

1. ОСНОВНЕ ИНФОРМАЦИЈЕ О КАНДИДАТУ

1.1. Кратка биографија

Мр Вељко Влашковић је рођен 05. фебруара 1976. године у Београду. Основну школу и Гимназију завршио је у Аранђеловцу. Правни факултет у Крагујевцу је уписао школске 1995/96 године, а завршио 2000. године са просечном оценом 8,96.

Последипломске студије је уписао на Правном факултету у Крагујевцу, на смеру за Породично право школске 2000/01 године.

Радни однос је засновао на истом Факултету 12. фебруара 2003. године као асистент-приправник на предмету Породично право.

Одслужио је војни рок у Г. Милановцу, Београду и Ужицу у периоду од 03. децембра 2003. до 18. августа 2004. године.

Дана 30. јануара 2007. године положио је усмени магистарски испит, а успешно је одбранио магистарску тезу под називом "Породичноправна заштита од насиља у породици" 16. јануара 2009. године на Правном факултету у Крагујевцу

пред Комисијом у саставу: проф. др Зоран Поњавић (ментор), проф. др Љиљана Ђуровић и проф. др Невена Петрушић.

Мр Вељко Влашковић изабран је у звање асистента 21. маја 2009. године (реизабран 12. маја 2012. године). Има вишегодишње искуство држања вежби из Породичног права, а две године је држао и вежбе из предмета Увод у грађанско и стварно право. Тренутно, поред вежби из Породичног права, држи и вежбе из предмета Медицинско право на Правном факултету у Крагујевцу.

Активно говори енглески језик.

На великом научном скупу "Ново породично законодавство" који је организован у Врњачкој Бањи под окриљем Правног факултета у Крагујевцу и Правног факултета у Београду 2006. године поводом доношења Породичног закона, био је члан организационог одбора. Учествовао је на научно-истраживачким пројектима "Слободе и права човека и грађанина у концепту новог законодавства Републике Србије" и "Правни систем Србије и стандарди Европске Уније и Савета Европе", одобреним и финансираним од стране Министарства за науку и технолошки развој Републике Србије. Тренутно је учесник научно-истраживачког пројекта "XXI век - век услуга и Услужног права", финансираног од стране Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

Учествовао је са поднетим рефератом на неколико националних и међународних скупова. Тако је у организацији Правног факултета у Крагујевцу учествовао на више научних скупова, као што су "Српско право - некад и сад" из 2007. године или научни скуп "Право и услуге" из 2012. године. У организацији Правног факултета у Београду учествовао је на научном скупу "Насиље у породици", одржаном 2012. године.

У циљу научног и стручног усавршавања, током јула и августа месеца 2014. године провео је месец дана на Правном факултету Универзитета Пасау (Juristischen Fakultät der Universität Passau) у Немачкој где је 17. јула 2014. године одржао предавање на тему "The assessment of the child's best interests in Serbian Family Law - The case of grandparents' visitation rights".

Предмет научног интересовања кандидата су: Породично право, права деце, правна заштита од насиља у породици, медицинско право.

1.2. Значајнији радови у научним часописима

До сада је објавио укупно 21 рад, од којих су значајнији:

1. Влашковић В., (2009), *Право на заштиту од насиља у породици као субјективно грађанско право*, Анали Правног факултета у Београду, 2009, год. 57, бр. 1, стр. 249-264. [COBISS.SR-ID 168035084] (M-24);
2. Влашковић В., (2012), *Проблем одређивања садржине "најбољег интереса детета"*, Анали Правног факултета у Београду, 2012, год. 60, бр. 1, стр. 349-365. [COBISS.SR-ID 192593164] (M-24);
3. Влашковић В., (2014), *Принцип "најбољег интереса детета" у Повељи Европске Уније о основним правима*, Ревизија за европско право, 2014, год. XVI, бр. 1, стр. 85-97. [COBISS.SR-ID 513021872] (M-53);
4. Влашковић В., (2012), *Услуга хранитељства и правни положај родитеља детета*, Право и услуге : [зборник реферата са Међународног научног скупа одржаног 3. маја 2012. године, на Правном факултету у Крагујевцу у организацији Института за правне и друштвене науке Правног факултета Универзитета у Крагујевцу]. Крагујевац: Правни факултет Универзитета,

- Институт за правне и друштвене науке, 2012, стр. 713-729. [COBISS.SR-ID [512754608](#)] (M-31);
5. Влашковић В., *Осврт на Европску конвенцију о усвојењу из 2008. године*, Правни систем Србије и стандарди Европске Уније и Савета Европе. Књ. 4. Крагујевац: Правни факултет, Институт за правне и друштвене науке, 2009, стр. 269-284. [COBISS.SR-ID [512457392](#)] (M-44);
 6. Влашковић В., *Услуга стерилизације са посебним освртом на праксу Европског суда за људска права, XXI век - век услуга и услужног права*. Књ. 3. Крагујевац: Правни факултет Универзитета, Институт за правне и друштвене науке, 2012, стр. 315-334. [COBISS.SR-ID [512847792](#)] (M-44);
 7. Влашковић В., *Сурогат материнство на прагу нашег правног поретка, XXI век - век услуга и услужног права*. Књ. 2. Крагујевац: Правни факултет Универзитета, Институт за правне и друштвене науке, 2011, стр. 324-347. [COBISS.SR-ID [512703664](#)] (M-44);
 8. Влашковић В., *Судбина установе веридбе у породичном праву Србије*, Српско право - некад и сад: [зборник реферата са Научног скупа одржаног 4. маја 2007. године, на Правном факултету у Крагујевцу у организацији Института за правне и друштвене науке Правног факултета у Крагујевцу]. Крагујевац: Правни факултет, Институт за правне и друштвене науке, 2007, стр. 213-234. [COBISS.SR-ID [513857941](#)] (M-61);
 9. Влашковић В., *Правни и етички аспекти донирања органа са живих и пунолетних лица неспособних за расуђивање*, Услужно право: [зборник реферата са Међународног научног скупа одржаног 10. маја 2013. године, на Правном факултету у Крагујевцу у организацији Института за правне и друштвене науке Правног факултета Универзитета у Крагујевцу]. Крагујевац: Правни факултет Универзитета, Институт за правне и друштвене науке, 2013, стр. 717-732. [COBISS.SR-ID [512893872](#)] (M-44);
 10. Влашковић В., *Систем породичноправне заштите од насиља у породици, Насиље у породици : зборник радова са Научног скупа, Београд, 2012.*, (Библиотека Зборници). Београд: Правни факултет Универзитета, Центар за издаваштво и информисање, 2012, стр. 268-279. [COBISS.SR-ID [512842160](#)] (M-31);
 11. Влашковић В., *Породични односи између права на поштовање породичног живота и права на заштиту од насиља у породици*, Правни систем Србије и стандарди Европске уније и Савета Европе. Књ. 2. Крагујевац: Правни факултет, Институт за правне и друштвене науке, 2007, стр. 197-212. [COBISS.SR-ID [513985941](#)] (M-44);
 12. Влашковић В., *Основне одлике нордијског модела развода*, Правни систем Србије и стандарди Европске уније и Савета Европе. Књ. 1. Крагујевац: Правни факултет, Институт за правне и друштвене науке, 2006, стр. 271-287. [COBISS.SR-ID [513688725](#)] (M-44).

2. ОЦЕНА РАДА (КРИТЕРИЈУМИ ПРАВИЛНИКА УНИВЕРЗИТЕТА У КРАГУЈЕВЦУ О ПРИЈАВИ, ИЗРАДИ И ОДБРАНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ, ПРИЛОГ БР. 2, ТАЧКА 2.)

2.1. Значај и допринос докторске дисертације са становишта актуелног стања у научној области

Мало је правних дисциплина које су последњих деценија доживеле и доживљавају тако дубоке и корените промене као што је Породично право. Традиционално језгро породичноправних односа исказано кроз нуклеарну породицу нашло се између процеса приватизације и конституционализације породице као између чекића и наковња. Индивидуалистички концепт према којем је члан породице истовремено и грађанин са појединачним правима и интересима коме нису потребни посредници у односу са државом доводи до често противуречних тенденција у материји породичног права. Са једне стране, умањује се интересовање државе за брачне и партнерске односе који се постепено измештају у сферу уговорног права. Насупрот томе, дете стиче статус најмоћнијег титулара права који захтева енергичнију и снажнију државну интервенцију унутар породичних односа у циљу преобликовања друштвених односа сходно новој правној реалности. У таквим околностима, принцип "најбољег интереса детета" мења своју садржину и на таласима идеје о људским правима уместо свог патерналистичког карактера постаје кључно оруђе за афирмацију и остваривање права деце. Међутим, начело "најбољег интереса детета" није само колосек за примену и вршење права деце, већ и за интервенцију државе. Кроз наведени принцип одсликава се целокупно превирање у породичноправним односима, конфликт између традиционализма и либерализма, колективизма и индивидуализма, тежњи за очувањем породичног права као израза националне културе и настојањем да се оно хармонизује, сукоба између модела одлучивања заснованог на дискрецији и приступа који почива на правним правилима којима би се доносиоци одлука чвршће везали. Овакво стање чини принцип "најбољег интереса детета" питањем од врхунског значаја за породично право и све правне односе од непосредног или посредног значаја за дете. Тако је "најбољи интерес детета" од изузетне важности, како на нивоу сваке појединачне одлуке која се тиче конкретног детета, породице и породичног окружења, тако и на ширем теоријском и правно-философском пољу.

Прекретницу за успон принципа "најбољег интереса детета" означава усвајање Конвенције Уједињених Нација о правима детета из 1989. године. Поменути међународни уговор, готово универзално ратификован, садржи општу и основну формулацију поменутог правног принципа према којој ће "у свим поступцима који се тичу деце, без обзира да ли их предузимају јавне или приватне установе социјалног старања, судови, административни органи или законодавна тела, најбољи интерес детета бити од првенственог значаја". У време усвајања Конвенције, "најбољи интерес детета" тумачио се као најчешће као принцип коме се морају прилагодити и права деце. Међутим, временом, а понајвише захваљујући политици Комитета за права детета, поменути принцип почео се подређивати правима чији је титулар дете. Тако, према тумачењу Комитета, садржина "најбољег интереса детета" представља резултанту различитих права детета. Из тог разлога, право детета на мишљење, изнедрено у највећем делу од стране америчке либерационистичке школе из седамдесетих година прошлог века, бива означено од Комитета као кључни елемент за обликовање садржине "најбољег интереса детета". Питање садржине "најбољег интереса детета" је заправо одувек било питање доносилаца одлука о

детету. Сада се преко Комитета за права детета настоји уздићи дете у лице које одлучује о сопственој судбини, које има право на грешке једнако као и одрасли и траже се механизми којима ће се дете снабдети својеврсним арсеналом моћи да одлучује у своје име и за свој рачун. Велики компромиси и значајни уступци који су се у том смислу морали учинити приликом доношења Опционог протокола бр. 3. уз Конвенцију о правима детета говоре да циљ који је зацртао Комитет неће бити тако једноставно остварити. Из тог разлога, одређивање садржине "најбољег интереса детета" и циљеви којима наведени принцип треба служити нису, нити ће бити у догледнијој будућности затворено поглавље.

Целовита и систематска обрада било ког правног принципа представља неминовно велики изазов у научном и стручном смислу. Принцип "најбољег интереса детета" поред тога има и додатну димензију која се састоји у настојању твораца међународноправне политике да кроз ово начело утичу на прекомпоновање и измену постојећих друштвених и породичних односа у различитим државама хетерогених правних устројстава и културолошких модела. Србија у том смислу, није, нити може бити изузетак као потписница најзначајнијих међународних уговора о људским правима.

Докторска дисертација кандидата мр Вељка Влашковића представља покушај да се по први пут код нас у раду овог обима и непосредно, на темељан и целовит начин размотри принцип "најбољег интереса детета". У домаћој правној теорији овом питању се до сада углавном приступало на посредан начин, уз анализу права деце као посебне категорије људских права. У том смислу, од нарочитог значаја за истраживање права деце на овим просторима јесте монографија "Права детета - права човека" проф. М. Јањић-Комар и проф. М. Обретковић. О односу између родитељског права и права деце, као и о принципу самоодређења у Породичном праву, посебно је писала проф. Г. Ковачек-Станић. У својим уџбеницима и научним часописима о правима деце писали су и проф. О. Цвејић Јанчић, проф. З. Поњавић, проф. М. Драшкић, као и проф. С. Панов. Аутор посебне монографије о правима детета јесте проф. Н. Вучковић Шаховић, која је била и члан Комитета Уједињених Нација за права детета. Ипак, изостала је свеобухватна и непосредна анализа "најбољег интереса детета", невезана искључиво за права детета или неке уже сегменте породичног права. Дефиниције "најбољег интереса детета" су ретке, а једну од исцрпнијих, ослањајући се на теорију проф. Ејкелара (*Eekelaar*) о динамичном самоодређењу, даје проф. М. Драшкић у свом раду "Обавезно лишење родитељског права приликом одлучивања суда о вршењу родитељског права: спорно становиште Врховног суда Србије, *Анали Правног факултета у Београду*, 1/2012. Са друге стране, поједини аутори, попут проф. М. Јањић-Комар су уз одговарајуће правно-философске и правно-социолошке критике измењеног концепта "најбољег интереса детета", блиске тзв. еколошком приступу породичноправним односима, следили правну вертикалу проф. Мери Ен Глендон (*Mary Ann Glendon*) о негативним последицама конституционализације породичног права.

У својој докторској дисертацији, мр Вељко Влашковић на темељан и свеобухватан начин разматра "најбољи интерес детета" користећи оригиналну систематику која омогућава да се сагледа како правни карактер, тако и домаћај и садржина "најбољег интереса детета". У раду даје сопствена тумачења везана за најразличите аспекте примене поменутог правног стандарда, али и дефинише "најбољи интерес детета" на општем нивоу. Појму "најбољег интереса детета" прилази се на компромисан начин, настојећи да оствари деликатну равнотежу између конзервативних и либералних схватања породичноправних односа. Овај својеврсни "мешовити приступ" прати свеобухватна синтеза различитих теоријских

схватања и њихово вредновање, као и опсежна упоредноправна анализа, праћена значајним бројем одлука Европског суда за људска права, домаћих и иностраних судова. Посебно темељно је кандидат обрадио активности Комитета за права детета. Такође, одређени делови дисертације имају наглашен практични значај јер представљају драгоцен путоказ за судове о начину и механизмима вредновања елемената за процену "најбољег интереса детета" у сваком конкретном случају.

2.2. Оцена да је урађена докторска дисертација резултат оригиналног научног рада кандидата у одговарајућој научној области

Комисија сматра како је докторска дисертација "Начело најбољег интереса детета у породичном праву" кандидата мр Вељка Влашковића резултат оригиналног научног рада у области Породичног права.

Тема докторске дисертације захтевала је са једне стране начелан и општи приступ, док је са друге стране тражила свеобухватни захват у велики део материје породичног права. Кандидат је успешно и оригинално поставио систематику и у целокупној дисертацији аргументовано, темељно и критички изводио закључке о проблемима који су предмет истраживања. Због тога је Комисија сагласна да дисертација садржи све елементе који красе оригиналан и квалитетан научни и стручни истраживачки рад. У дисертацији је приметна аналитичност и изузетна посвећеност кандидата овој теми, који следи научно засноване методолошке поступке и доноси утемељене закључке.

Кандидат је проучио, анализирао и користио веома обимну и правилно одабрану литературу, у највећој мери инострану, док у дисертацији значајно место заузима и судска пракса, нарочито пракса Европског суда за људска права, као и различити акти Комитета Уједињених Нација за права детета. Обимна литература била је предуслов да кандидат на квалитетан и оригиналан начин одговори изазовима које је носила сложеност теме његове докторске дисертације. Посебан печат раду даје језик и стил којим је дисертација писана, односно способност да се сложена и захтевна материја изложи на јасан и сликовит начин.

2.3. Преглед остварених резултата кандидата у научној области

Мр Вељко Влашковић је у свом досадашњем научном раду објавио значајан број радова из различитих области породичног права (развод, хранитељство, усвојење, веридба), укључујући правну заштиту од породичног насиља, а разматрао је проблеме стерилизације и сурогације, као и људских права у контексту права на поштовање породичног живота. Пре окончања рада на докторској дисертацији објавио је и неколико радова у којима анализира и обрађује управо принцип "најбољег интереса детета" у различитим доменима породичноправних односа. Нарочиту пажњу заслужују следећи радови кандидата:

1. Влашковић, Вељко, Проблем одређивања садржине "најбољег интереса детета", *Анали Правног факултета у Београду* 1/2012, стр. 349 - 365. М - 24

У наведеном раду Влашковић је указао на проблем и узроке неодређености правног принципа "најбољег интереса детета", као и на неопходност узимања у обзир како спољних, тако и унутрашњих фактора приликом одређивања садржине, односно примене наведеног принципа у конкретним случајевима. Класификацију на спољне и унутрашње факторе за обликовање "најбољег интереса детета" Влашковић је извео у зависности од тога да ли се као полазиште приликом примене "најбољег интереса детета" узима шири друштвени контекст или односи унутар породице у којој конкретно дете живи. У том смислу као спољне чиниоце који утичу на садржину "најбољег интереса детета" навео је културни релативизам и расположиве ресурсе одређене државе, док је као унутрашње елементе за формирање садржине поменутог принципа препознао отворену листу различитих чинилаца која никада не може бити у потпуности исцрпна (узраст и пол детета, жеље и осећања детета с обзиром на узраст и зрелост детета, стамбене, васпитне и образовне потребе детета, способност родитеља да наведене потребе детета задовоље). Листу унутрашњих чинилаца преузео је из наше судске праксе и извео аргументован закључак како је на њено формирање значајно утицао приступ енглеског законодавца. Истовремено, констатовао је како је листа чинилаца коју прихватају наши судови строго и апсолутно подређена детету као индивидуалном правном субјекту, односно како интереси родитеља, али и спољни елементи за одређивање садржине "најбољег интереса детета" нису у довољној мери препознати. Посебно је занимљив осврт на Преднацрт Закона о правима деце из 2011. године, који је понудио свеобухватну листу чинилаца за одређивање садржине "најбољег интереса детета", укључујући како спољне, тако и унутрашње факторе.

2. Влашковић, Вељко, Право на заштиту од насиља у породици као субјективно грађанско право, *Анали Правног факултета у Београду* 1/2009, стр. 249 - 264. М - 24

У наведеном раду, на аналитичан и правно аргументован начин анализира се право на заштиту од насиља у породици које је препознао и признао Породични закон Србије из 2005. године. Поменуто право аутор обрађује кроз три нивоа изучавања субјективног права, карактеристичних за метод грађанског права, односно кроз појам и правну природу, титуларе права и објекат права на заштиту од насиља у породици. У прецизној и аргументованој анализи, даје се квалитетно и научно утемељено тумачење одговарајућих одредби породичног законодавства о заштити од насиља у породици. У том смислу, долази се до низа закључака који могу бити врло значајни за судове приликом примене правила о породичноправној заштити од насиља у породици. Полазећи од законске формулације насиља у породици као "дрског, безобзирног и злонамерног понашања", Влашковић изводи закључак како радња насиља у породици мора подразумевати намеру починиоца, али не и грубу непажњу, чиме се у домену заштите од породичног насиља дерогира опште правило грађанског права по којем се за намеру и грубу непажњу везују исте правне последице. Веома занимљиво је и схватање аутора о правној природи права на заштиту од насиља у породици које аутор након детаљног и свеобухватног разматрања означава као апсолутно право *sui generis*, наводећи како оно показује исте карактеристике као остала апсолутна права, али у једном суженом домену. Посебну пажњу завређује критика коју аутор упућује законодавцу због признавања појединим лицима својства титулара права на заштиту од насиља у породици, премда је статус титулара у одређеним случајевима тешко, а у једној ситуацији и немогуће правно доказати. Последњи случај подразумева облик партнерског насиља

где се лице легитимише као титулар права на заштиту од породичног насиља тако што доказује да носи дете починиоца насиља. Међутим, како Влашковић истиче, порекло детета не може се правно утврдити ни према мајци, ни према оцу пре рођења детета, због чега овај основ породичноправне заштите од насиља у породици нема никакву сврху.

3. Влашковић, Вељко, Услуга хранитељства и правни положај родитеља детета, *Право и услуге : Зборник реферата са Међународног научног скупа одржаног 3. маја 2012. године, на Правном факултету у Крагујевцу у организацији Института за правне и друштвене науке Правног факултета Универзитета у Крагујевцу, 2012, стр. 713-729. М - 31*

У фокусу наведеног рада је сложен однос између хранитеља и родитеља детета у случајевима када се хранитељство заснива у циљу заштите детета чији су родитељи живи и познати. У том смислу, Влашковић разликује случајеве заснивања хранитељства без сагласности родитеља и ситуације када је сагласност родитеља услов за заснивање хранитељства, односно када се хранитељство успоставља у циљу заштите детета под родитељским старањем. У првом случају, аутор посебно указује на проблем "неодговарајућег родитељског старања" као основа за одлуку органа старатељства о привременом раздвајању детета од родитеља и смештају у туђу породицу и у том смислу указује како би такву одлуку могао донети само суд. Даље, Влашковић наглашава како процена да се родитељи не старају о детету на одговарајући начин не сме имати своје упориште искључиво у материјалним приликама родитеља. Ово је посебно значајно имајући у виду како је "неодговарајуће родитељско старање" најчешћи разлог због којег се у пракси заснива хранитељство над дететом без родитељске сагласности, с обзиром да се такво дете третира као дете без родитељског старања у смислу правила породичног законодавства. Када је реч о заснивању хранитељства у циљу заштите детета под родитељским старањем, аутор посебну пажњу поклања контакту између родитеља и храненика, што означава као критичну тачку установе хранитељства у домаћој пракси, заједно са предугим трајањем хранитељског односа, противног природи ове установе.

2.4. Оцена испуњености обима и квалитета у односу на пријављену тему

Комисија сматра како докторска дисертација кандидата мр Вељка Влашковића под називом **"Начело најбољег интереса детета у породичном праву"** у потпуности испуњава захтеве у погледу обима и квалитета рада с обзиром на одобрену тему. Свеобухватност и сложеност теме изискивала је и значајан обим рада, који је урађен на квалитетан и научно утемељен начин. Кандидат је методолошки и студиозно јасно дефинисао и систематизовао предмет свог истраживања и све делове своје дисертације логично и на одговарајући начин повезао у складну целину са прецизном и јасном аргументацијом и закључцима.

2.5. Приказ структуре и садржаја израђене докторске дисертације

Докторска дисертација кандидата мр Вељка Влашковића, под насловом **"Начело најбољег интереса детета у породичном праву"** обухвата 434 странице текста формата А4, стандардног проредка и величине слова, од чега су 403 странице текста, 8 страница правних извора и 23 странице коришћене литературе која укључује 269 библиографских јединица.

САДРЖАЈ

УВОД

ГЛАВА ПРВА

ПОЈАМ И КАРАКТЕРИСТИКЕ ПРАВНОГ СТАНДАРДА "НАЈБОЉЕГ ИНТЕРЕСА ДЕТЕТА"

1. "НАЈБОЉИ ИНТЕРЕС ДЕТЕТА" КАО МАГИЧНА ФОРМУЛА
2. ДЕФИНИСАЊЕ "НАЈБОЉЕГ ИНТЕРЕСА ДЕТЕТА"
 - 2.1. МОГУЋНОСТ ДЕФИНИСАЊА "НАЈБОЉЕГ ИНТЕРЕСА ДЕТЕТА "
 - 2.2. КОНЦЕПТУАЛНИ АСПЕКТ "НАЈБОЉЕГ ИНТЕРЕСА ДЕТЕТА "
 - 2.2.1. Осврт на однос између правних принципа и правних правила у контексту идеје "најбољег интереса детета"
 - 2.2.2. "Најбољи интерес детета" као правни принцип
 - 2.2.2.1. "Најбољи интерес детета" као општи и посебан принцип
 - 2.2.2.2. Однос између принципа "најбољег интереса детета" и принципа посебне заштите деце
 - 2.2.2.3. Функције принципа "најбољег интереса детета"
 - 2.2.3. "Најбољи интерес детета" као правно правило
 - 2.2.3.1. Случајеви у којима се "најбољи интерес детета" исказује као правно правило
 - 2.2.3.2. "Најбољи интерес детета" као правно правило које представља изузетак
 - 2.2.3.3. Структура правног правила које садржи "најбољи интерес детета"
 - 2.2.4. "Најбољи интерес детета" као посебно право детета
 - 2.2.4.1. Појам и правна природа "најбољег интереса детета" као посебног права детета
 - 2.2.4.2. Потреба за исказивањем "најбољег интереса детета" кроз посебно право детета
 - 2.3. КВАНТИТАТИВНИ АСПЕКТ "НАЈБОЉЕГ ИНТЕРЕСА ДЕТЕТА "

- 2.3.1. Круг лица која су у обавези поштовати "најбољи интерес детета"
- 2.3.2. Правни односи које обухвата "најбољи интерес детета"
- 2.3.3. Домашај правног принципа "најбољег интереса детета"
 - 2.3.3.1. Опште напомене о одређивању домашаја "најбољег интереса детета"
 - 2.3.3.2. "Најбољи интерес детета" као принцип првенственог" и "врхунског" значаја
- 2.4. КВАЛИТАТИВНИ АСПЕКТ "НАЈБОЉЕГ ИНТЕРЕСА ДЕТЕТА"
- 2.4.1. Приступ проблему садржине "најбољег интереса детета"
- 2.4.2. Критички приступ и алтернативе "најбољем интересу детета"
 - 2.4.2.1. "Најбољи интерес детета" као димна завеса
 - 2.4.2.2. Принцип првенственог старања као алтернатива "најбољем интересу детета"
- 2.4.3. Позитиван приступ проблему садржине "најбољег интереса детета"
 - 2.4.3.1. Утврђивање правних претпоставки које би важиле у корист "најбољег интереса детета"
 - 2.4.3.2. Усаглашавање концепта "најбољег интереса детета" са правом на породични живот чланова породице
 - 2.4.3.3. Исказивање "најбољег интереса детета" кроз садржински уже правне концепте
- 2.4.4. Елементи за одређивање садржине "најбољег интереса детета"
 - 2.4.4.1. Утврђивање листе елемената за процену "најбољег интереса детета"
 - 2.4.4.2. Спољни чиниоци који обликују садржину "најбољег интереса детета"
 - 2.4.4.3. Унутрашњи чиниоци који обликују садржину "најбољег интереса детета"
 - 2.4.4.4. Однос између елемената за процену "најбољег интереса детета"
- 3. ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА О ПОЈМУ "НАЈБОЉЕГ ИНТЕРЕСА ДЕТЕТА"

ГЛАВА ДРУГА

ПОРЕКЛО И РАЗВОЈ ИДЕЈЕ О "НАЈБОЉЕМ ИНТЕРЕСУ ДЕТЕТА"

1. ОПШТИ ПОГЛЕД НА СХВАТАЊЕ ДЕТИЊСТВА КРОЗ ИСТОРИЈУ
2. НАСТАНАК И ЕВОЛУЦИЈА ПРАВНОГ КОНЦЕПТА "НАЈБОЉЕГ ИНТЕРЕСА ДЕТЕТА"

ГЛАВА ТРЕЋА

"НАЈБОЉИ ИНТЕРЕС ДЕТЕТА" КАО МЕЂУНАРОДНОПРАВНИ СТАНДАРД

1. КОНВЕНЦИЈА УЈЕДИЊЕНИХ НАЦИЈА
О ПРАВИМА ДЕТЕТА
 - 1.1. Увод у доношење Конвенције
 - 1.2. Усвајање Конвенције и њене последице
 - 1.3. Комитет за права детета
 - 1.3.1. Појам, састав и карактер Комитета за права детета
 - 1.3.2. Активности Комитета на пољу "најбољег интереса детета"
2. ЕВРОПСКА КОНВЕНЦИЈА ЗА ЗАШТИТУ ЉУДСКИХ ПРАВА
И ОСНОВНИХ СЛОБОДА И "НАЈБОЉИ ИНТЕРЕС ДЕТЕТА"
 - 2.1. Однос Конвенција о правима детета и Европске Конвенције
за заштиту щудских права и основних слобода
 - 2.2. Право детета на поштовање приватног и породичног живота
и "најбољи интерес детета"
3. ПОВЕЉА ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ О ОСНОВНИМ ПРАВИМА
И "НАЈБОЉИ ИНТЕРЕС ДЕТЕТА"
4. ХАШКА КОНВЕНЦИЈА О ГРАЂАНСКОПРАВНИМ
АСПЕКТИМА МЕЂУНАРОДНЕ ОТМИЦЕ ДЕЦЕ
И "НАЈБОЉИ ИНТЕРЕС ДЕТЕТА"
5. НАЈБОЉИ ИНТЕРЕС ДЕТЕТА КАО ПРИНЦИП КОМИСИЈЕ
ЗА ЕВРОПСКО ПОРОДИЧНО ПРАВО

ГЛАВА ЧЕТВРТА

ПРИНЦИП "НАЈБОЉЕГ ИНТЕРЕСА ДЕТЕТА" И ПРАВА ДЕЦЕ

1. ПОЈАМ И ВРСТЕ ПРАВА ДЕЦЕ
2. "НАЈБОЉИ ИНТЕРЕС ДЕТЕТА КАО КРИТЕРИЈУМ ЗА ПРОЦЕНУ ПРАВА
ДЕЦЕ"
 - 2.1. "Најбољи интерес детета" и право детета на живот,
опстанак и развој
 - 2.2. "Најбољи интерес детета" и право детета да зна своје порекло
као израз права детета на развој
 - 2.2.1. Опште напомене о праву детета да зна своје порекло
 - 2.2.2. "Најбољи интерес детета" у светлу права на сазнање порекла детета
зачетог и рођеног природним путем

- 2.2.2.1. "Најбољи интерес детета" као мера правне вредности биолошког порекла детета
- 2.2.2.2. "Најбољи интерес детета" у контексту правила о утврђивању и оспоравању материнства
- 2.2.2.3. "Најбољи интерес детета" у контексту правила о утврђивању и оспоравању очинства
- 2.2.2.4. "Најбољи интерес детета" у контексту правила о поништењу изјаве о признању, односно изјаве о сагласности са признањем очинства
- 2.2.3. "Најбољи интерес детета" у светлу права на сазнање порекла усвојеног детета
- 2.2.4. "Најбољи интерес детета" у светлу права на сазнање порекла детета зачетог поступком биомедицински потпомогнутог оплођења
- 2.3. "НАЈБОЉИ ИНТЕРЕС ДЕТЕТА" И ПРАВО ДЕТЕТА НА МИШЉЕЊЕ
- 2.4. "НАЈБОЉИ ИНТЕРЕС ДЕТЕТА" И ПРАВО ДЕТЕТА НА СЛОБОДУ ВЕРОИСПОВЕСТИ КАО ИЗРАЗ ПРАВА ДЕТЕТА НА МИШЉЕЊЕ
- 2.5. "НАЈБОЉИ ИНТЕРЕС ДЕТЕТА" И ПРАВО ДЕТЕТА НА ЗАШТИТУ ОД ДИСКРИМИНАЦИЈЕ
- 2.6. "НАЈБОЉИ ИНТЕРЕС ДЕТЕТА" И ПРАВО ДЕТЕТА НА ЗАШТИТУ ОД БИЛО КАКВОГ ОБЛИКА ТЕЛЕСНОГ КАЖЊАВАЊА КАО ИЗРАЗ ПРИНЦИПА НЕДИСКРИМИНАЦИЈЕ ДЕТЕТА

ГЛАВА ПЕТА

ПРИНЦИП "НАЈБОЉЕГ ИНТЕРЕСА ДЕТЕТА" У ОДНОСИМА ИЗМЕЂУ РОДИТЕЉА И ДЕЦЕ

- 1. РОДИТЕЉСКО ПРАВО У СЕНЦИ КОНЦЕПТА "НАЈБОЉЕГ ИНТЕРЕСА ДЕТЕТА"
- 2. ВРШЕЊЕ РОДИТЕЉСКОГ ПРАВА У КОНТЕКСТУ "НАЈБОЉЕГ ИНТЕРЕСА ДЕТЕТА"
 - 2.1. ЗАЈЕДНИЧКО ВРШЕЊЕ РОДИТЕЉСКОГ ПРАВА КАО ИЗРАЗ ПРИНЦИПА "НАЈБОЉЕГ ИНТЕРЕСА ДЕТЕТА"
 - 2.1.1. Појам, садржина и успостављање заједничког вршења родитељског права
 - 2.1.2. Заједничко вршење родитељског права након развода брака, односно раскида ванбрачне заједнице родитеља детета
 - 2.2. САМОСТАЛНО ВРШЕЊЕ РОДИТЕЉСКОГ ПРАВА У КОНТЕКСТУ "НАЈБОЉЕГ ИНТЕРЕСА ДЕТЕТА"
 - 2.2.1. Појам, садржина и успостављање самосталног вршења родитељског права
 - 2.2.2. Право родитеља који не врши родитељско право да одлучује о "питањима која битно утичу на живот детета"

- 2.2.2.1. Појам и одређивање "питања која битно утичу на живот детета"
- 2.2.2.2. Несагласност родитеља о "питањима која битно утичу на живот детета"
- 2.2.3. Право родитеља који не врши родитељско право да одржава личне односе са дететом
 - 2.2.3.1. Појам, садржина и успостављање права родитеља који не врши родитељскоправо да одржава личне односе са дететом
 - 2.2.3.2. Ограничење права родитеља који не врши родитељско право да одржава личне односе са дететом
- 2.2.4. Неке специфичности имовинскоправног положаја родитеља који не врши родитељско право
 - 2.2.4.1. Обавеза издржавања као израз принципа "најбољег интереса детета"
 - 2.2.4.2. Право детета на становање као израз "најбољег интереса детета"
- 3. ЛИШЕЊЕ РОДИТЕЉСКОГ ПРАВА И "НАЈБОЉИ ИНТЕРЕС ДЕТЕТА"
 - 3.1. ОПРАВДАНОСТ МЕРЕ ЛИШЕЊА РОДИТЕЉСКОГ ПРАВА СА СТАНОВИШТА "НАЈБОЉЕГ ИНТЕРЕСА ДЕТЕТА"
 - 3.2. РАЗЛОЗИ ЗА ИЗРИЦАЊЕ МЕРЕ ЛИШЕЊА РОДИТЕЉСКОГ ПРАВА

ГЛАВА ШЕСТА

ПРИНЦИП "НАЈБОЉЕГ ИНТЕРЕСА ДЕТЕТА" У ОДНОСИМА ИЗМЕЂУ ДЕЦЕ И ДРУГИХ СРОДНИКА

- 1. "НАЈБОЉИ ИНТЕРЕС ДЕТЕТА" КАО КРИТЕРИЈУМ ЗА ОБЛИКОВАЊЕ ПОРОДИЧНОПРАВНОГ СТАТУСА СРОДНИКА
- 2. ПРАВО ДЕДЕ И БАБЕ НА ОДРЖАВАЊЕ ЛИЧНИХ ОДНОСА СА ДЕТЕТОМ

ГЛАВА СЕДМА

ПРИМЕНА ПРИНЦИПА "НАЈБОЉЕГ ИНТЕРЕСА ДЕТЕТА" У КОНТЕКСТУ ЗАШТИТЕ ДЕЦЕ БЕЗ РОДИТЕЉСКОГ СТАРАЊА

- 1. УСВОЈЕЊЕ И "НАЈБОЉИ ИНТЕРЕС ДЕТЕТА"
 - 1.1. СМИСАО И ЗНАЧАЈ ПРИНЦИПА "НАЈБОЉЕГ ИНТЕРЕСА ДЕТЕТА" У ОБЛАСТИ УСВОЈЕЊА
 - 1.2. "НАЈБОЉИ ИНТЕРЕС ДЕТЕТА" КАО ИЗУЗЕТАК ОД МАТЕРИЈАЛНОПРАВНИХ УСЛОВА ЗА ЗАСНИВАЊЕ УСВОЈЕЊА
 - 1.3. ЕЛЕМЕНТИ ЗА ПРОЦЕНУ "НАЈБОЉЕГ ИНТЕРЕСА ДЕТЕТА" КАО ПОСЕБНОГ УСЛОВА ЗА ЗАСНИВАЊЕ УСВОЈЕЊА
 - 1.4. "НАЈБОЉИ ИНТЕРЕС ДЕТЕТА" КАО ОСНОВ ЗА ДИСПЕНЗАЦИЈУ ОД УСЛОВА ЗА ЗАСНИВАЊЕ УСВОЈЕЊА
- 2. ХРАНИТЕЉСТВО И "НАЈБОЉИ ИНТЕРЕС ДЕТЕТА"

- 2.1. КАРАКТЕР ХРАНИТЕЉСТВА И ОДРЕЂИВАЊЕ САДРЖИНЕ
"НАЈБОЉЕГ ИНТЕРЕСА ДЕТЕТА" У ДОМЕНУ ХРАНИТЕЉСКЕ УСЛУГЕ
- 2.2. КРИТИЧНЕ ТАЧКЕ ХРАНИТЕЉСТВА СА СТАНОВИШТА
"НАЈБОЉЕГ ИНТЕРЕСА ДЕТЕТА"
 - 2.2.1. Трајање хранитељског односа
 - 2.2.2. Правни однос између хранитеља и родитеља детета
 - 2.2.3. "Неодговарајуће родитељско старање"
као разлог за заснивање хранитељства
- 2.3. Одржавање личних односа између хранитеља и храњеника
ПО ПРЕСТАНКУ ХРАНИТЕЉСТВА
3. СТАРАТЕЉСТВО НАД МАЛОЛЕТНИЦИМА
КАО ИЗРАЗ "НАЈБОЉЕГ ИНТЕРЕСА ДЕТЕТА"
 - 3.1. Стављање малолетног штићеника под старатељство
и постављање старатеља
 - 3.2. "Најбољи интерес детета" у контексту
дужности и одговорности старатеља

ЗАКЉУЧАК

Поред Увода и Закључка, докторска дисертација обухвата седам глава.

У Уводу (стр. 1 - 7.) се указује на процес еволуције породичног права и тектонске промене које су захватиле породичноправне односе услед продора идеје о људским правима у породицу. У том смислу, говори се о новом и измењеном концепту старог принципа "најбољег интереса детета" који у ери права деце добија индивидуалистичку улогу. Аутор отвара одређена питања везана за даљу судбину и правац у коме ће се кретати појам "најбољег интереса детета" и на критички начин посматра концепт према којем чак ни родитељи нису неопходни посредници између детета, као индивидуалног правног субјета са појединачним правима и интересима, и државе. На сликовит и метафоричан начин, наговештава се како је однос између "најбољег интереса детета" и права детета на мишљење, односно партиципације детета од суштинског значаја за разумевање садашњости али и будућности принципа "најбољег интереса детета". Ипак, указује се како принцип "најбољег интереса детета" представља и одраз конкретне породице и породичног окружења, као и шире друштвене заједнице, што садржину поменутог принципа чини богатијом и сложенијом.

У Уводу се поставља јасна систематика и објашњава начин на који је аутор за потребе свог истраживања рашчланио и систематизовао свеобухватну материју која се односи на принцип "најбољег интереса детета" у породичном праву. Може се рећи како читав рад почива на две велике целине. У првој, тежиште је на дефинисању, еволуцији и правним изворима начела "најбољег интереса детета", због чега се, како сам аутор наводи, начело "најбољег интереса детета" у односу на породично право посматра одозго, од целокупног правног поретка ка породичноправним односима. У другој целини разматра се и прати остваривање принципа "најбољег интереса

детета" унутар граница породичног права, дакле изнутра. То се чини тако што формирају четири нивоа кроз које аутор истражује и обрађује материју која се односи на "најбољи интерес детета" у породичном праву. Основни критеријум за издвајање материје у наведена четири нивоа јесте узимање детета као полазне тачке и средишта породичноправних односа. Тако, први ниво изучавања, кога аутор означава као "нулти" чини изучавање принципа "најбољег интереса детета" у контексту права деце. Други ниво представља разматрање принципа "најбољег интереса детета" у светлу родитељских права и дужности, док трећу раван формира примена концепта "најбољег интереса детета" у односима између детета и осталих сродника, а посебно бабе и деде. Последњи ниво изучавања и анализе "најбољег интереса детета" прати заштиту детета кроз активност државних органа путем установа лишења родитељског права, хранитељства усвојења и старатељства.

Прва глава докторске дисертације носи назив **"Појам и карактеристике најбољег интереса детета"** (стр. 7 - 121.) и представља срж прве целине рада у којој се начелно обрађује "најбољи интерес детета" и трага за општом дефиницијом наведеног појма. Овај део рада има веома сложену, али добро постављену структуру која је омогућила да се на квалитетан начин сагледа и дефинише "најбољи интерес детета". Како би одговорио сложеном задатку и размотрио "најбољи интерес детета" на што свеобухватнији начин и са различитих аспеката, аутор креира оригиналну систематику према којој ће "најбољи интерес детета" анализирати са концептуалног, квантитативног и квалитативног аспекта. Најкраће речено, под концептуалним аспектом подразумева се правни израз, односно правни карактер "најбољег интереса детета", па у том смислу истиче како наведени правни стандард може имати ранг правног начела или правног правила. У наведеном контексту посебна пажња поклања се исказивању "најбољег интереса детета" у форми посебног права чији је титулар дете, што свесрдно заговара Комитет Уједињених Нација за права детета у свом Општем коментару бр. 14. из 2013. године. Најпре се на прецизан и правно аргументован начин разграничава концепт "најбољег интереса детета" као правног принципа од случајева када поменути појам има обличје правног правила, што чини уз велики број ужих подкласификација и закључака изведених на методолошки квалитетан и јасан начин. На пример, разграничава "најбољи интерес детета" као општи и посебан правни принцип и раздваја, указујући притом на сличности и разлике, принцип "најбољег интереса детета" од принципа посебне заштите деце, којем према аутору недостају партиципативни елементи као кључна карактеристика савременог појма "најбољег интереса детета". Такође, обрађује се "најбољи интерес детета" и са аспекта функција које поменути појам има и наведене функције дефинишу се као интерпретативна, лимитативна и креативна. Када се ради о "најбољем интересу детета" као правном правилу, користи се методологија Увода у право као правне дисциплине, па се тако препознаје у "најбољем интересу детета" правно правило које представља изузетак у односу на општија правила из Конвенције о правима детета. На пример, свако дете има право на одржавање личних односа са родитељем са којим не живи, осим ако је то у супротности са "најбољим интересом детета". Аутор закључује како је реч о изузетку неодређеног обима који треба рестриктивно тумачити.

Посебно је занимљиво разматрање појма и правне природе "најбољег интереса детета" као посебног права детета. У поменутом делу рада, на систематичан начин указује се и расветљавају се разлози за овакав концептуални израз "најбољег интереса детета". Аутор указује како се појам "најбољег интереса детета" изводи из ширег концепта права добробити која су нераскидиво везана за

личност човека. Осим праћења развоја идеје о "најбољем интересу детета" као посебном праву чији је титулар дете, изводе се аргументовани закључци и о слабости овог концепта. Тако, закључује се како се иза настојања да се најбољи интерес детета уобличи као субјективно право крије тежња да се поменути принцип у највећој могућој мери потчини праву детета на мишљење.

У делу који се односи на квантитативни аспект "најбољег интереса детета", мр Влашковић се бави кругом лица која су у обавези поштовати "најбољи интерес детета", правним односима које наведени појам обухвата, као и домашајем правног принципа "најбољег интереса детета". У циљу што свеобухватније и прецизније анализе, значајна пажња поклања се методама историјског и циљног тумачења правила Конвенције о правима детета. У контексту домашаја принципа "најбољег интереса детета", аутор указује на случајеве када се поменутом принципу даје "врхунски", а када "првенствени значај" уз све правне последице које наведено разликовање носи.

Квалитативни аспект "најбољег интереса детета" по многу чему чини срце докторске дисертације јер се у овој целини расправља о начинима за одређивање садржине "најбољег интереса детета". У том смислу, најпре се указује на она теоријска схватања у којима се истичу недостаци "најбољег интереса детета", због чега се сматра како би поменути принцип требало напустити или макар, понудити алтернативу, попут принципа првенственог старања којем се поклања нарочита пажња, али закључује се како није могуће на одговарајући начин заменити "најбољи интерес детета". Затим се аутор окреће позитивном приступу проблему садржине "најбољег интереса детета" и на основу проучавања богате грађе и научно-стручне литературе издваја четири основна начина за одређивање садржине "најбољег интереса детета": утврђивање правних претпоставки које би важиле у корист "најбољег интереса детета", усаглашавање концепта "најбољег интереса детета" са правом на породични живот чланова породице, исказивање "најбољег интереса детета" кроз садржински уже правне концепте и одређивање садржине "најбољег интереса детета" кроз вредновање одговарајућих чинилаца, односно елемената.

Исказивање "најбољег интереса детета" кроз правне претпоставке сматра се погодним начином за ближе садржинско одређење наведеног принципа, али изводи се закључак како ниједна правна претпоставка не може до краја одговорити потребама сваког појединачног случаја у коме треба донети одлуку о "најбољем интересу детета". Нарочита пажња поклања се тзв. Конвенцијском приступу "најбољем интересу детета" где се садржина овог принципа одређује кроз тумачење права на породични живот из Европске Конвенције за заштиту људских права и основних слобода. Анализом праксе Европског суда за људска права долази се до закључка како Конвенцијски приступ захтева уважавање интереса родитеља једнако као и детета, па из тог разлога "најбољи интерес детета" не може бити подређен само индивидуалним потребама детета. У даљем тексту, аутор се посебно осврће на теорију о "најбољем интересу детета" као "најмање штетној алтернативи" и учење енглеског професора Ејкелара о динамичном самоодређењу као садржински уже концепте који пружају јасније одређење "најбољег интереса детета". Коначно, разматрају се и како спољни, тако и унутрашњи фактори, односно елементи који обликују садржину поменутог принципа. Спољни чиниоци, које кандидат препознаје у културном релативизму и расположивим ресурсима једне државе представљају брану хармонизацији принципа "најбољег интереса детета". Аутор на квалитетан начин и аргументовано анализира утицај различитих културолошких модела на појам "најбољег интереса детета" и извлачи одговарајуће закључке. Када је реч о унутрашњим факторима који формирају садржину "најбољег интереса детета", даје

се приказ постојећих листи елемената у нашој судској пракси и правима других држава. Посебно је значајан део где се кроз конкретан пример из судске праксе разматрају начини рангирања елемената за процену "најбољег интереса детета" у конкретној ситуацији. С обзиром да Комитет за права детета сугерише државама-уговорницама да елементе за процену наведеног принципа исказују као права детета, на конкретном примеру из домаће судске праксе показује се како би механизам рангирања права детета изгледао.

Целину која се односи на дефинисање "најбољег интереса детета" аутор завршава закључним разматрањем о појму "најбољег интереса детета". У овом делу, сублимирају се сва три аспекта наведеног појма (концептуални, квантитативни и квалитативни) у једну свеобухватну дефиницију "најбољег интереса детета", која ће се навести у делу Извештаја који се односи на научне резултате дисертације.

Након дефинисања појма "најбољег интереса детета", у **Другој глави** пружа се свеобухватан увид у **"Порекло и развој идеје о најбољем интересу детета"** (стр. 121 - 148.). У наведеном поглављу, најпре се приступило захтевном задатку да се пружи одређена синтеза и приказ схватања детињства кроз историју, што се учинило на јасан и стилски изражајан начин. Аутор је са разлогом сматрао да појам "најбољег интереса детета" црпи своју снагу из посебности деце, те да се не може у довољној мери разумети без оваквог осврта. У том смислу, даје се сумарна слика о положају детета од најранијих времена до индустријске револуције, која представља читав мозаик различитих погледа на децу и детињство, од Христових речи из јеванђеља до учења Хобса, Лока, Русоа, Хегела. У другом делу овог поглавља, прати се рађање и еволуцију правног концепта "најбољег интереса детета" и ради лакшег сагледавања правноисторијског развитка овог појма уочавају се три фазе еволуције "најбољег интереса детета". Аутор је поменуте етапе развоја принципа "најбољег интереса детета" означио као фазе: патернализације, феминизације и конституционализације, од којих последња фаза још увек траје. У фази патернализације "најбољи интерес детета" исказивао се кроз мешање државе у вршење очинске власти. Фаза феминизације "најбољег интереса детета" долази као последица борбе жена и мајки да по разводу брака добију старање над дететом и постепеним уздицањем доктрине "нежних година". Коначно, фаза конституционализације подразумева тумачење "најбољег интереса детета" у контексту људских права, а посебно права деце.

У **Трећој глави** под насловом **"Најбољи интерес детета као међународноправни стандард"** (стр. 148 - 185.) ближе разматра најважније међународне уговоре који се баве "најбољим интересом детета", а пре свих Конвенцију о правима детета која садржи и општу и основну формулацију наведеног принципа. Најпре, даје се приказ предисторије усвајања Конвенције о правима детета као најважнијег и кључног међународног уговора из области права деце. На детаљан начин описију се активности на међународном плану које су претходиле доношењу Конвенције, уз посебан осврт на Декларацију Уједињених Нација о правима детета из 1959. чији је текст послужио као основ пољског предлога за усвајање Конвенције о правима детета. Даље, даје се детаљан приказ законодавног рада на усвајању Конвенције уз предочавање какви су све ставови постојали по питању формулисања принципа "најбољег интереса детета", али и права детета на мишљење као кључног права за измену слике о детету и правног положаја детета. Нарочита пажња посвећује се активностима Комитета за права детета као надзорном органу за праћење примене Конвенције. Реч је о међународном органу мултидисциплинарног карактера и састава који не укључује само правнике и који непрестано проширује свој делокруг. У овом делу рада истиче се како Комитет врши надзорно-саветодавну функцију и детаљније анализирају Закључна запажања и

Опште коментари као видови активности Комитета за права детета. Такође, Комитет за права детета онедавно може примати и индивидуалне представке поводом кршења права детета сходно Опционом протоколу бр. 3 уз Конвенцију о правима детета о процедури комуникације. Србија у време закључења рада на дисертацији још увек није ратификовала наведени Протокол, а аутор користи прилику да се критички осврне на могући домашај Протокола указујући да је усвојен као последица значајних компромиса између држава-уговорница и њихових опречних ставова.

Након дела о Конвенцији о правима детета, даље се анализира однос између поменуте Конвенције и Европске Конвенције за заштиту људских права и основних слобода. Ова Конвенција, за разлику од Конвенције о правима детета није непосредно намењена заштити права деце, али је и дете титулар људских права из Европске Конвенције за заштиту људских права и основних слобода као и одрасла лица. Ипак, како су правила ове Конвенције усмерена првенствено ка очувању родитељске аутономије, "најбољи интерес детета" се превасходно тумачи од стране Европског суда за људска права са аспекта права родитеља, односно других одраслих лица. Овакав приступ подразумева посматрање права одраслих учесника породичноправних односа и деце на равноправним основама, што слаби домашај "најбољег интереса детета" у односу на домете овог принципа које му даје Комитет за права детета. Однос између две Конвенције у контексту "најбољег интереса детета" посматра се кроз право на поштовање породичног живота као људско право.

У наставку рада следи осврт на Повељу Европске Уније о основним правима која је у највећем делу из Конвенције о правима детета преузела концепт "најбољег интереса детета" и права детета на мишљење. Међутим, како се истиче, формулација права детета на мишљење из Повеље слабија је наспрам формулације коју садржи Конвенција о правима детета, за шта се упориште налази у одговарајућем језичком тумачењу и анализи одредби Конвенције и Повеље Европске Уније о основним правима.

У овом делу рада поклања се пажња и "најбољем интересу детета" у контексту Хашке Конвенције о грађанскоправним аспектима међународне отмице деце, при чему се посебно указује на узак концепт "најбољег интереса детета" из Хашке Конвенције који се оправдава циљевима овог међународног уговора.

Коначно, аутор сматра како би излагање о међународноправном аспекту "најбољег интереса детета" било непотпуно без одговарајућег осврта на улогу Комисије за европско породично право, без обзира што је овде реч о чисто академској иницијативи која има за циљ хармонизацију породичног права у Европи. Комисија је изузетно значајна са становишта упоредног права јер поредећи и сублимирајући велики број правила националних европских законодавстава израђује заједничке принципе породичног права. У том смислу, поменута Комисија сугерише како се "најбољем интересу детета" треба дати доминантни значај, што је снажнија формулација у односу на Конвенцију о правима детета.

Са овим делом завршава се прва од две велике целине на којој почива докторска дисертација на начин на који је то аутор образложио у Уводу.

Четврта глава дисертације носи наслов "**Принцип најбољег интереса детета и права деце**" (стр. 185 - 277.). У овом поглављу анализира се толико значајан концепт права деце, најпре са начелног аспекта, где указује на развој идеје о правима деце, основне класификације и појам права чији је титулар дете. Уз помоћ обимне и добро одабране литературе пружа се увид у настанак, али и циљеве концепта права деце. Затим, приступа се једном од кључних делова рада, односно сагледавању односа између "најбољег интереса детета" и права деце. Као основно

полазиште за своју анализу и тумачење узимају се она права деце које је Комитет за права детета препознао као стубове Конвенције о правима детета и доделио им улогу основних принципа Конвенције из којих исходе сва остала права деце. Реч је о праву детета на живот, опстанак и развој, праву детета на мишљење и праву детета на заштиту од дискриминације. Принцип "најбољег интереса детета" је четврти основни и најзначајнији принцип Конвенције и кандидат га разматра кроз однос са преостала три принципа на начелном, односно општем нивоу и у светлу ужег индивидуалног права детета које проистиче из конкретног принципа. Тако, најпре се анализира однос између "најбољег интереса детета" и права детета на живот, опстанак и развој, где посебну пажњу поклања проблему права на живот нерођеног детета. Након тога, посебно се разматра однос између "најбољег интереса детета" и права детета да зна своје порекло као израза права детета на развој. У овом делу аутор на исцрпан и правно аргументован начин разматра "најбољи интерес детета" у контексту права на сазнање порекла детета зачетог и рођеног природним путем, усвојеног детета и детета зачетог поступком биомедицински потпомогнутог оплођења. Посебно се указује како се социолошки аспект родитељства, који је од суштинске важности за "најбољи интерес детета" на неодговарајући начин вреднује у нашем праву, односно да крвна веза и биолошко родитељство играју доминантну улогу у контексту правила за утрђивање порекла детета.

У делу који се односи на други основни принцип из Конвенције о правима детета, право детета на мишљење, аутор најпре анализира поменуто право које означава као право-матицу, а затим, као и у претходном случају, приступа анализи права детета на слободу вероисповести које проистиче из права детета на мишљење. На прецизан и аргументован начин разматра се однос између "најбољег интереса детета" и права детета на мишљење, при чему се изводи закључак како постоји јасна тенденција да наведено право постане доминантан фактор приликом одређивања садржине "најбољег интереса детета". У том смислу, узраст детета постепено губи на значају и кључна постаје способност детета да формира своје мишљење, а у обзир се узимају чак и невербалне гестикулације и знаци сасвим малог детета, што како се закључује увећава моћ судских вештака и осталих стручних лица. Нарочито је значајан закључак како суд приликом сваке одлуке о "најбољем интересу детета" мора посебно образложити на који начин је вредновао мишљење детета. У светлу нашег права, ако је дете млађе од 10 година, није довољно да суд само констатује како не испуњава законску претпоставку за формирање мишљења, већ мора посебно образложити због чега сматра како дете није било способно формирати мишљење.

Следећи систематику овог поглавља, аутор посебно разматра и једно уже право детета, које проистиче из основних принципа Конвенције о правима детета и сходно томе анализира право детета на слободу вероисповести као израз права детета на мишљење. У том смислу, закључује се како се у националним законодавствима могу разликовати три основна приступа праву детета на слободу вероисповести у зависности од процене "најбољег интереса детета": патерналистички, догматски и партиципативни. Прва два приступа ограничавају или укидају право детета на слободу вероисповести сходно доминацији родитељског права, као и одговарајућих спољних елемената за одређивање садржине "најбољег интереса детета", попут традиције, обичаја или опште прихваћене религије. Са друге стране, партиципативни приступ прихвата и препознаје слободу детета да изабере своју вероисповест или убеђење чим буде способно формирати мишљење. У својој анализи, мр Влашковић се позива на међународноправне стандарде утврђене, пре свега, Међународним пактом о грађанским и политичким правима, али и на

Закључна запажања Комитета за права детета упућена различитим државама-уговорницама.

Аутор разматра и право детета на заштиту од дискриминације и право детета на заштиту од било каквог облика телесног кажњавања као израз принципа недискриминације детета. Полазиште за дефинисање дискриминације јесте схватање Комитета Уједињених Нација за људска права, па се као елементи дискриминације узимају: разликовање у сличним ситуацијама, одсуство легитимних циљева, несразмерност између употребљених средстава и циљева, као и постојање одговарајућег основа. У контексту принципа недискриминације посебна пажња поклања се праву детета на заштиту од било каквог облика телесног кажњавања, узимајући у обзир праксу Европског суда за људска права и одговарајуће Опште коментаре и Закључна запажања Комитета за права детета. Аутор, позивајући се на схватања Комитета за права детета, наводи како физичка интервенција према детету може имати искључиво превентивни карактер, што треба јасно разликовати од намерне и казнене употребе силе како би се детету причинио одређен степен бола, односно nelaгоде.

Након разматрања односа између права деце и "најбољег интереса детета", приступа се анализи поменутог принципа у контексту родитељских права и дужности. Тако, Пета глава дисертације носи наслов **"Принцип најбољег интереса детета у односима између родитеља и деце"** (стр. 277 - 346). Са преображајем "најбољег интереса детета", неминовно се мења и концепт родитељског права, које се у све већој мери претвара у родитељску дужност, односно родитељску одговорност. Томе су нарочито допринела права деце, а пре свих право детета на мишљење. "Најбољи интерес детета" се све више настоји тумачити као оквир и мера вршења родитељских права, тако да се поменута права не могу остваривати изван контекста наведеног принципа. Ипак, аутор у раду указује, следећи схватање професора Херинга да се родитељима тешко могу оспорити самостални интереси, као и да се "најбољи интерес детета" не може остваривати у некаквом правном вакууму, независном од тесно испреплетаних односа родитеља и деце. На свеобухватан и детаљан начин, приступа се разматрању вршења родитељског права у светлу принципа "најбољег интереса детета", указујући, кроз упоредноправни приступ, на концепте заједничког и самосталног вршења родитељског права. Изводи се закључак како концепт самосталног вршења родитељског права из домаћег законодавства садржи значајне елементе заједничког вршења родитељског права из других европских законодавстава. У том смислу, посебна пажња посвећује се одлучивању родитеља који не живе заједно о питањима која битно утичу на живот детета. Оштро се критикује становиште наше судске праксе да у случају спора између родитеља о наведеним питањима не може одлучивати суд, што се на одговарајући начин и аргументује. У овом делу, аутор на квалитетан начин користи и праксу Европског суда за људска права, али и праксу националних судова, од којих посебно треба издвојити одлуке Савезног уставног суда Немачке, које су му послужиле као ослонац за неке од изречених ставова и закључака. Такође, посебно се обрађује проблем сагласности концепта заједничког вршења родитељског права након престанка заједнице живота родитеља и принципа "најбољег интереса детета", имајући у виду и ставове Европске комисије за породично право.

Значајна пажња посвећује се и праву родитеља да одржава личне односе са дететом у случајевима када други родитељ самостално врши родитељско право. У том смислу, аутор се посебно бави питањем да ли је поменуто право истовремено и дужност родитеља који са дететом не живи и долази до закључка како наметање родитељу да одржава личне односе са дететом не би било у "најбољем интересу

детета". Међутим, како се истиче, родитељ који не живи са дететом нема дужност контакта са дететом, али држава има обавезу учинити све што је у њеној моћи како би се наведени контакт успоставио и одржавао између родитеља и детета. Границе ангажовања државе омеђене су управо принципом "најбољег интереса детета", што је се показало се кроз одговарајућу аргументацију Савезног уставног суда Немачке.

У овом делу дисертације који се односи на вршење родитељског права и "најбољи интерес детета", аутор се бави и неким специфичностима имовинскоправног положаја родитеља који не врши родитељско право, односно који не живи са дететом. Тако, анализира се обавеза издржавања као израз принципа "најбољег интереса детета", као и право детета на становање са становишта породичног законодавства Србије. Изводи се закључак како право становања истински припада детету, док се наведено право признаје родитељу који самостално врши родитељско право само из разлога што овакво вршење родитељског права подразумева старање о личности детета.

Део који се односи на родитељско право, завршава се анализом оправданости мере лишења родитељског права са становишта "најбољег интереса детета" и закључује се како би одлуку о лишењу родитеља требало донети једино ако су све остале мере превентивног и корективног надзора остале безуспешне.

У Шестој глави, под насловом "Принцип најбољег интереса детета у односима између деце и других сродника" (стр. 346 - 357.) мр Влашковић посматра поменути принцип у контексту изван нуклеарне породице, кроз однос између детета и осталих сродника, а посебно бабе и деде. Најпре се разматрају права која се признају одређеној групи сродника, пре свих сестрама и браћи и баби и деди према деци. При томе, констатује се како европска законодавства испољавају велику хетерогеност када је реч о питању правног положаја сродника детета. Посебна пажња поклања се праву деде и бабе на одржавање личних односа са дететом у ситуацијама када се родитељ који врши родитељско право томе противи. Како се ради о врло практичном питању са којим се у више наврата суочавала домаћа судска пракса, аутор након прегледа законских решења из осталих држава указује на неконзистентност и противуречна решења која по наведеном питању постоје у нашој судској пракси. У том смислу, анализира и даје сопствено тумачење два различита приступа наших судова по питању одржавања контакта између бабе и детета. Такође, аутор је на примерен начин укључио у овај део докторске дисертације и праксу Европског суда за људска права. На крају, наглашава се како би Врховни касациони суд требао усвојити начелно правно схватање по питању одржавања личних односа између бабе и деде и детета како би се домаћа судска пракса могла уједначити.

Седма и уједно последња глава докторске дисертације носи назив "Примена принципа најбољег интереса детета у контексту заштите деце без родитељског старања" (стр. 357 - 401). Деци без родитељског старања, али и деци у дисфункционалним породицама посебно могу бити угрожена права и интереси. Из тог разлога подробно се анализирају установе усвојења, хранитељства и старатељства у светлу принципа "најбољег интереса детета". Породично законодавство Србије предвиђа како свако усвојење мора бити засновано у "најбољем интересу детета", а затим прописује услове опште подобности усвојеника и усвојетиља за усвојење из чега се, након детаљне анализе и одговарајуће аргументације, закључује како услов да усвојење буде у "најбољем интересу детета" представља изузетак од осталих материјалноправних услова за заснивање усвојења. Потврда оваквог становишта кандидат налази се, између осталог, у Европској конвенцији о усвојењу из 2008. године где се наглашава како надлежни орган неће

одобрити усвојење ако се не увери да ће оно бити у "најбољем интересу детета". Другим речима, орган надлежан за заснивање усвојења може одбити заснивање усвојења чак и ако су испуњени сви услови опште подобности усвојитеља и усвојеника за усвојење уколико процени како усвојење не одговара "најбољем интересу детета", али не може донети одлуку о усвојењу ако било који од поменутих услова изостане. У том смислу, аутор истиче како се услов да заснивање усвојења мора бити у "најбољем интересу детета" активира тек након што се утврдило да су сви остали услови за заснивање усвојења испуњени. То никако не значи како се орган надлежан за усвојење може волунтаристички и произвољно односити према елементима за процену "најбољег интереса детета" приликом заснивања усвојења, што се детаљно образлаже у дисертацији, а као ослонац узима се одговарајућа листа елемената енглеског законодавца. У наведеном контексту, даје се и приказ одговарајуће праксе Европског суда за људска права.

Када је реч о хранитељству, уочавају се три критичне тачке ове установе са аспекта "најбољег интереса детета" у нашем законодавству и пракси. Реч је о трајању хранитељског односа, правном односу између хранитеља и родитеља детета и "неодговарајућем родитељском старању" као разлогу за заснивање хранитељског односа. Посебно се истиче како се на хранитељство никада не може дати дете искључиво због лошег материјалног стања његових родитеља.

Конечно, анализира се и старатељство над малолетницима у контексту "најбољег интереса детета". Поменути принцип се разматра и тумачи имајући у виду постављање старатеља малолетном штићенику, али и дужност и одговорности старатеља према личности и имовини малолетног штићеника.

На крају, у **Закључку** (стр. 401 - 403), на сликовит и метафоричан начин указује се на основне идеје рада. С обзиром на природу и свеобухватност теме која је обрађена, у Закључку се у најопштијим цртама исказују најважнији ставови аутора. Како принцип "најбољег интереса детета" чини својеврсну кичму породичноправних односа, читава дисертација је конципирана на начин да сваки сегмент рада садржи мноштво закључних разматрања и тумачења кандидата повезаних у складну целину.

2.6. Научни резултати докторске дисертације

Мр Вељко Влашковић је на основу свеобухватне и детаљне анализе сложеног предмета своје докторске дисертације дошао до научних резултата значајних за Породично право као научну дисциплину, породично право као грану права и праксу домаћих судова и одговарајућих управних органа. Простор предвиђен за овај извештај дозвољава да се сумарно наведу само следећи научни резултати до којих је кандидат дошао:

- Аутор дефинише "најбољи интерес детета" као правни принцип, односно правно правило, на основу којег се, уз уважавање индивидуалних карактеристика сваког детета, доноси одлука која треба представљати што вернији одраз или компримис између потреба заштите, развоја и партиципације детета, садашњих и будућих интереса детета, као и интереса детета и његовог породичног и друштвеног окружења;

- Исказивање детета кроз посебно право суштински доприноси афирмацији права детета на мишљење које постаје основно обележје "најбољег интереса детета";

- Концепт "најбољег интереса детета" не може искључити самосталне интересе родитеља детета, јер су поменути интереси део јединственог породичног окружења детета;

- Правни концепт родитељства у домаћем породичном законодавству не препознаје у довољној мери социолошки аспект родитељства, већ доминантну вредност даје утврђивању крвне везе и биолошког порекла што често може довести до исхода супротних "најбољем интересу детета";

- Судови и други органи који примењују принцип "најбољег интереса детета" дужни су посебно образложити начин на који су утврдили способност детета да формира своје мишљење, независно од узраста детета, као и разлоге због којих мишљење детета евентуално нису уважили;

- Врховни касациони суд Србије треба усвојити начелно правно схватање по питању права деде и бабе да одржавају личне односе са дететом, с обзиром на опречне и неконзистентне ставове наше судске праксе што изазива правну несигурност;

- Не може се прихватити владајуће становиште домаће судске праксе, које нема пандана у упоредном праву, да судови не могу донети одлуку у случају спора родитеља који не живе заједно о питањима која битно утичу на живот детета;

- Не може се потпуно лишити родитељског права родитељ који услед објективних околности, за које не сноси кривицу, није способан на одговарајући начин одговорити минималним захтевима вршења родитељског права. У овом случају постоји обавеза државе да му својим материјалним и људским ресурсима помогне да родитељско право врши, а тек уколико и активност државних органа не помогне у остваривању наведеног циља, може се донети одлука о делимичном лишењу родитељског права. Са друге стране, код потпуног лишења родитељског права постоји најчешће скривљено понашање родитеља где постоји намера да се дете повреди илу да му се нанесе штета;

- Правило да се усвојење једино може засновати ако је у "најбољем интересу детета" представља у домаћем породичном законодавству изузетак од правила о општој подобности усвојитеља и усвојеника за усвојење. Наиме, надлежни орган може одбити да дозволи усвојење конкретног детета и поред тога што су сви остали услови за усвојење испуњени ако процени да такво усвојење не би одговарало "најбољем интересу детета". Правило да усвојење мора одговарати "најбољем интересу детета" активира се тек након што се утврди да су сви остали законом прописани услови за заснивање усвојења испуњени. Своју одлуку надлежни орган мора образложити, уз аргументацију које је елементе за процену "најбољег интереса детета" узео у обзир и како их је рангирао;

- Дискреција суда приликом непосредне примене принципа "најбољег интереса детета", као у случају када се доноси одлука о вршењу родитељског права по разводу брака, односи се на рангирање, али не и на елементе за процену садржине "најбољег интереса детета" које ће суд узети у обзир. Комитет Уједињених Нација за права детета сугерише да се као елементи за процену садржине наведеног принципа узимају права детета.

2.7. Применљивост и корисност резултата у теорији и пракси

Тема која је обрађена у докторској дисертацији до сада није непосредно у раду оваквог обима обрађивана у нашој правној теорији. Истовремено, значај правног принципа "најбољег интереса детета" за правну праксу и теорију је огроман што се чак и површним посматрањем може уочити кроз број места на којима се поменути правни стандард јавља у Породичном закону Србије и другим

релевантним правним изорима. Дисертација представља значајан допринос правној науци и пракси на више различитих нивоа: кроз квалитетну синтезу релевантних међународноправних и националноправних решења, кроз аргументована и научно утемељена тумачења бројних правила међународног и домаћег права, као и одлука међународних, иностраних и домаћих судова и других органа, као и кроз оригиналне ставове и закључке које кандидат одлучно и аргументовано заступа и који дају снажан печат овој дисертацији, а који би могли значајно утицати на нашу правну теорију и представљати драгоцене смернице домаћим судовима и осталим органима приликом примене "најбољег интереса детета" у сваком појединачном случају.

2.8. Начин презентирања резултата научној јавности

Резултати докторске дисертације презентоваће се путем излагања на научним скуповима у Србији, али у другим државама у којима постоји интересовање, не само научне јавности, него и судских и управних органа, као и путем објављивања научних радова у домаћим и иностраним часописима и зборницима. Мр Влашковић је о једном ужем сегменту из домена свог истраживања на предмету докторске дисертације одржао предавање 17. јула 2014. године на Правном факултету Универзитета Пасау у Немачкој.

3. ЗАКЉУЧНА ОЦЕНА КОМИСИЈЕ

Комисија је једногласна у оцени да је докторска дисертација мр Вељка Влашковића под називом **"Начело најбољег интереса детета у породичном праву"** подобна за јавну одбрану.

4. ПРЕДЛОГ КОМИСИЈЕ

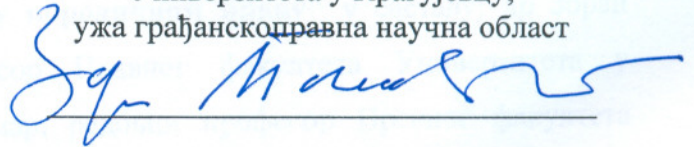
На основу изнете оцене рада, Комисија сматра да докторска дисертација мр Вељка Влашковића под називом **"Начело најбољег интереса детета у породичном праву"** у потпуности испуњава услове за јавну одбрану и предлаже Наставно-научном већу Правног факултета Универзитета у Крагујевцу да прихвати овај Извештај и одобри јавну одбрану докторског рада.

Београд - Нови Сад - Крагујевац,

12. септембар 2014.

Чланови Комисије:

проф. др Зоран Поњавић,
редовни професор Правног Факултета
Универзитета у Крагујевцу,
ужа грађанскоправна научна област

проф. др Марина Јањић - Комар
редовни професор Правног факултета
Универзитета у Београду,
ужа грађанскоправна научна област

проф. др Гордана Ковачек - Станић
редовни професор Правног факултета
Универзитета у Новом Саду
ужа грађанскоправна научна област

